

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

PaedDr. Zuzana Jabczunová

BANKA AKTIVÍT A CVIČENÍ Z HUDOBNEJ VÝCHOVY PRE 1. STUPEŇ ZŠ

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Prešov

2014

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS: PaedDr. Zuzana Jabczunová

Kontakt na autora: Základná škola Petrovany 274, 082 53 Petrovany,
jabczunovazuzana@centrum.sk

Názov OPS: Banka aktivít a cvičení z hudobnej výchovy pre 1.stupeň ZŠ

Rok vytvorenia OPS: 2014
VII. kolo výzvy

Odborné stanovisko vypracoval: Sabolová Otilia, PaedDr.

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe bola vytvorená z prostriedkov národného projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov.

Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

hudobná výchova, hudobná rozprávka, Orffove inštrumentárium, dramatizácia, motivácia, ľudové piesne, hudobno-pohybové činnosti

Anotácia

Práca ponúka aktivity a cvičenia z hudobnej výchovy pre 1. stupeň základnej školy. V práci prezentujem návrhy na rôzne metodické postupy a cvičenia. Zamerala som sa na sprostredkovanie učiva netradičnou formou. Cieľom práce je poskytnúť učiteľom hudobnej výchovy na 1. stupni základnej školy praktické príklady, aktivity, hudobné činnosti rozšírené o hudobno – dramatické činnosti, ako aj skúsenosti z mojej praxe.

OBSAH

ÚVOD	5
1 OPIS OSVEDČENEJ PEDAGOGICKEJ SKÚSENOSTI	7
2 HUDOBNÁ VÝCHOVA	9
2.1 Hudba na základnej škole	9
2.2 Tvorivá činnosť žiakov	10
2.3 Integrovanie hudobnej výchovy do vyučovania	11
3 BANKA AKTIVÍT A CVIČENÍ Z HUDOBNEJ VÝCHOVY PRE 1. STUPEŇ ZÁKLADNEJ ŠKOLY	13
3.1 Dožinky	13
3.2 Zvuky lesa	16
3.3 Húsky, húsky	17
3.4 Zvukostroj	18
3.5 Zima – teplo trochu inak	19
3.6 Hľadá sa pesnička	19
3.7 Snehuliak	20
3.8 Rep – rytmická hra	21
3.9 Na jarmoku	22
3.10 Hra na dirigenta	24
3.11 Hra na remeslá	25
3.12 Hra na vietor	27
3.13 Háďaj, háďaj	28
3.14 Kamarátky noty	29
3.15 Stridžie dni	30
3.16 Rozprávka – Na zámku	32
3.17 Pieseň	34
3.18 Dynamika, kontrast	35
3.19 Notový domček, hudobná torta	36
ZÁVER	39
ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV	40

ÚVOD

Úlohou nášho školstva je sprostredkovať deťom nové poznatky, rozvíjať u nich vnímanie a cítenie, postoj k umeleckým hodnotám, schopnosť sebarealizácie a sebavyjadrenia. To všetko im umenie a zvlášť hudba môže poskytnúť. Bohužiaľ je ale jej priaznivý vplyv na človeka často prehliadaný. Deti sa často stretávajú iba s hudbou reprodukovanou, ktorú počujú z televízie, rádia. Stávajú sa pasívnymi konzumentmi hudby. Nevedia posúdiť kvalitu hudobného materiálu. Učiteľ by mal preto využiť všetky možnosti, ako žiakov s rozmanitými podobami hudby zoznamovať a aktívne ju prežívať. Počas svojej pedagogickej praxe som zistila, že učitelia sa venujú na hodinách hudobnej výchovy prevažne činnostiam súvisiacich s učebnicou, alebo pracovnými listami. To je čiastočne spôsobené finančnými možnosťami škôl, nevyhovujúcim didaktickým materiálom, niekedy však aj menšou praxou a skúsenosťou pedagógov v oblasti hudby. Cieľom práce je zhromaždenie vhodných aktivít a hier, ktoré by pomohli pedagógovi využiť rozmanité hudobné prostriedky k zdokonaľovaniu hudobných, jazykových, motorických schopností a iných zručností žiaka. Hudobné činnosti som rozšírila o hudobno – dramatické činnosti, ako aj skúsenosti a zručnosti z mojej praxe. Podávam návrhy na metodické postupy a cvičenia na hodinách hudobnej výchovy.

1 OPIS OSVEDČENEJ PEDAGOGICKEJ SKÚSENOSTI

Práca prináša metodický materiál, ktorý je určený predovšetkým učiteľom, žiakom primárneho vzdelávania podľa ISCED 1, na vyučovaní hudobnej výchovy.

Špecifikácia cieľovej skupiny:

Kategória	- učiteľ
Podkategória	- učiteľ primárneho vzdelávania
Vzdelávacia oblasť	- umenie a kultúra
Typ školy	- základná škola, primárne vzdelávanie
Ročník	- 1-4. ročník
Vyučovacie predmety	- hudobná výchova - dramatická výchova - telesná výchova - prírodoveda

Cieľ OPS - Cieľom práce je poskytnúť učiteľom hudobnej výchovy na 1. stupni základnej školy dostatok metodického materiálu, praktické príklady, aktivity, hudobné činnosti rozšírené o hudobno – dramatické činnosti.

Východiská OPS - Implementácia OPS si vyžaduje technické vybavenie školy (Orffove inštrumentárium, prehrávač hudby)

Vymedzenie kompetencií - Získať základné spevácke zručnosti a návyky. Piesne spievať čisto a rytmicky presne. Vedieť zaspievať dvojhlasný kánon a vedieť zahrať jednoduchý rytmický dvojhlas. Poznať a správne realizovať hodnoty nôt. Aktivitami a cvičeniami vzbudzovať u detí záujem o hudobnú výchovu. Nevyhnutnosťou je aktívne zapájanie žiakov na vyučovacích hodinách.

2 HUDOBNÁ VÝCHOVA

2.1 Hudba na základnej škole

Hudobná výchova je súčasťou vzdelávania od jeho samého začiatku. Dnešná hudobná výchova zahŕňa vyučovanie všetkých jej zložiek. To znamená, že sa žiak zoznamuje nielen so spevom, ale tiež s rytmom, s používaním sprievodných melodických a rytmických nástrojov, rozvíja svoje pohybovo - tanečné schopnosti. To všetko veľmi priaznivo pôsobí na celkový rozvoj jeho osobnosti, nie iba na hudobné schopnosti a zručnosti.

Hudobná výchova je v pláne základného vzdelávania zastúpená jednou vyučovacou hodinou týždenne. Nové poňatie vyučovania však umožňuje učiteľovi začleniť prvky hudobnej výchovy aj do ostatných vyučovacích predmetov a hodín. Pretože na prvom stupni základnej školy a hlavne v prvej triede pracuje so žiakmi len jeden učiteľ, je v jeho kompetencii, ako si vyučovanie naplánuje. Napriek tomu, že hudobná výchova dáva učiteľom veľké možnosti v práci s deťmi, nie je tak často do vyučovania zaradovaná. Školy nemajú dostatočné finančné prostriedky. Ich technická výbava a hudobný materiál, ako sú Orffove nástroje, nahrávky piesní, prehrávače a hudobné nástroje, je pomerne malá alebo zastaraná. Problém býva aj u samotných pedagógov, ktorí sú v tejto oblasti vzdelávania pomerne málo skúsení a ich práca s hudbou sa obmedzuje iba na hodiny hudobnej výchovy a činnosti s pracovnými listami. Dobrý učiteľ, ktorý má rád svoju prácu, by si mal vedieť nájsť aj bez zodpovedajúceho zázemia možnosti, ako hudobnú výchovu zaujímavo učiť. Nemusí hrať na niektorý hudobný nástroj, ale môže aktívne využívať rôzne nahrávky piesní a melódií, ktoré si zaobstará vlastným pričinením. Dnes je dostupnosť týchto materiálov veľmi vysoká. Namiesto Orffovho inštrumentária môže použiť rôzne netradičné „hudobné nástroje“, ktoré deti obklopujú v bežnom živote, alebo ktoré si môžu vyrobiť v škole. V tom spočívajú možné nevyužitú rezervy, ktoré sú kreatívnemu učiteľovi dnešnými vzdelávacími programami umožnené a ponúkané. V hudobnej výchove by sme mali hneď od začiatku usilovať o rozvíjanie všetkých hudobných schopností a zručností žiakov.

Do prvej triedy často nastupujú deti bez akejkoľvek skúsenosti so spevom a hudbou vôbec. To vyplýva z dnešnej modernej a uponáhľanej doby. Mnoho rodičov nemá na túto aktivitu s deťmi čas a tiež jej neprikladajú veľkú dôležitosť. Skúsený pedagóg naopak vie, že napríklad spevom dieťa kultivuje nielen svoj hlas, ale rozvíja jazykové a artikulačné schopnosti **(Tichá A., 2005)**.

V samých počiatkoch hudobnej výchovy sa budeme sústreďovať na to, aby sme naučili deti správne postoj, sede na stoličke alebo kľaku na koberci pri speve.

Ďalším bodom je nácvik dýchania tak, aby žiaci dokázali využívať celý dychový aparát. Cieľom je primerané, pokojné prehĺbenie dychu za pomoci bránice a bez účasti ramien. K tomu zaradujeme do vyučovania jednoduché dychové cvičenia, ktoré poslúžia napríklad ako motivácia pri nácviku novej piesne. Ich pomocou môžeme u detí odbúravať úzkostné stavy, neurózu a ostych.

Po dychovej príprave na hodine hudobnej výchovy by malo nasledovať dôkladné rozospievanie. Najčastejšie používam slabiky ja, mo, fa alebo vi, ktoré vedú vzduchový prúd do prednej časti úst a umožňujú navodiť hlasovú rezonanciu. Najprv spievame cvičenia na niekoľkých tónoch. Pri ich tvorbe vychádzam z piesne, ktorú sa budeme s deťmi učiť, alebo opakovať. Všetky úlohy vykonávame v dynamike stredne silno.

Súčasťou vyučovania je aj vytvorenie základu tonálneho cítenia. Najprv deti zoznamujem s elementárnymi zručnosťami ako je rozlišovanie dĺžky a sily tónu a jeho výšky. Žiaci pozorujú pohyb melódie, jej stúpanie alebo klesanie. Pri týchto činnostiach používam rôzne grafické pomôcky alebo signalizáciu rúk.

Dôležitou časťou hodiny hudobnej výchovy je rozvoj rytmického cítenia. Rytmus je podstatnou zložkou života a primárnou zložkou hudby. Deti sú už od útleho veku schopné reagovať na elementárne rytmické motívy. Rytmické cítenie rozvíjam najprv na riekankách a detských piesňach, napríklad hrou na niektorý z Orffových nástrojov.

Ďalším spôsobom rozvoja rytmického cítenia je „hra na telo“, v ktorej žiaci používajú na vyjadrovanie tleskanie, plieskanie, dupanie a iné zvuky. Vhodným spôsobom je rytmicko - pohybová imitácia, čo je napríklad úklon hlavy, podrep, mávanie rúk atď. Samozrejme sem patrí hra na nástroje rytmické a melodické, bicie. Všetky tieto činnosti pomáhajú deťom jednak rozvíjať a zdokonaľovať ich rytmické cítenie, ale tiež sa nimi precvičuje hrubá i jemná motorika, zlepšuje sa ich zrakové a sluchové vnímanie

Do hodín hudobnej výchovy by mala byť zaradená aj hudobno - pohybová hra. Pri kolektívnej hre v priestore často používam na vyjadrenie pantomimické prostriedky, rytmickú chôdzu, rozmanité rekvizity alebo znejúce predmety. Pohybové a tanečné zručnosti sú súčasťou aktívneho a tvorivého prejavu žiakov a zaradením do hodín hudobnej výchovy dochádza k rozvoju ich myšlienkových operácií a motoriky. Tento rozvoj však musí byť, rovnako ako v iných oblastiach, vzostupný a zo strany učiteľa starostlivo premyslený. Pohybovú zložku spojenú s hudbou nemožno preto zaraďovať do vyučovacích hodín náhodne, ale musí byť rozvíjaná a zdokonaľovaná systematicky, krok za krokom **(Knopová B., 2005)**.

Poslednou oblasťou hudobných činností je zaradenie počúvania, hudobnej percepcie. Hlavnou zásadou je, aby učiteľ vychádzal z vekového a psychického stupňa vývoja svojich žiakov. Pre žiakov je najúčinnjšie a najzrozumiteľnejšie priame predvádzanie skladieb v triede. Tým by mala predchádzať dobre pripravená motivácia. Je veľmi dôležité, aby sa deti na samostatné počúvanie čo najlepšie sústredili. Ďalším spôsobom je samozrejme pozeranie videozáznamu alebo počúvanie audiozáznamu. Reprodukovaná hudba, ale nemá tak silný účinok ako priame predvádzanie skladieb a deti sa pri nej menej sústredia.

2.2 Tvorivá činnosť žiakov

Tvorivosť čiže kreativita je súčasťou ľudského života. Tvorivá činnosť zahŕňa rôznorodé aktivity zo všetkých možných oblastí. Pre niekoho je tvorivým vyjadrením spev piesne, pre iného nakreslenie obrazu, alebo zloženie skladby. Všetky tieto aktivity však majú jedno spoločné. Vedú k sebaujadraniu a sebauspokojeniu jedinca. Pôsobí mu radosť, rozvíja jeho vnímanie, komunikáciu a celkovo obohacuje jeho život. Detská

tvorivosť sa od tvorivosti dospelých príliš nelíši. Rozdiel však spočíva v tom, že tvorivá činnosť dospelých je premyslená a sleduje určitý zámer, no kreativita u detí vychádza skôr z hry, ktorá je ich slobodným prejavom.

Vývoj tvorivosti je u každého jedinca iný a závisí na psychických schopnostiach a podnetoch, ktoré mu poskytuje okolie, v ktorom žije. Medzi šiestym a siedmym rokom sa už žiaci na základe svojich poznatkov snažia zapojiť do aktívnych tvorivých pokusov a detská tvorivosť potom vrcholí medzi siedmym a desiatym rokom. Deti na prvom stupni základnej školy môžu byť zapojené do rôznych tvorivých činností. Môže to byť melodizácia riekanky, rôzne hry, tvorba rytmických motívov pomocou slov alebo obrázkov, improvizované sprievody k piesni s použitím Orffových alebo netradičných hudobných nástrojov, hry na telo alebo tiež pohybové stvárnenie hudby. Vždy však musí učiteľ položiť deťom určité základy v týchto oblastiach, aby mohli svoje poznatky využiť, kreatívne kombinovať a dopĺňať svojimi osobitými prvkami.

Učiteľ by mal v triede vytvoriť takú atmosféru, aby sa do hudobných aktivít zapájali aj žiaci menej nadaní, alebo deti zakríknuté a bojazlivé, aby všetci mohli rozvinúť svoje vlohy a schopnosti. Nie je dôležité, či sa z týchto detí stanú umelci, ale či im poskytneme dostatok podnetov na to, aby prenikli do tajov umenia a aby dokázali uplatniť svoju fantáziu a predstavivosť. Je dobré dodržiavať zásadu: od hudobných zážitkov k vedomostiam a cez ne k transferu pri aktívnom vnímaní a obsahovom sprístupňovaní umeleckých diel.

2.3 Integrovanie hudobnej výchovy do vyučovania

Význam slova integrácia je najčastejšie vysvetľovaná ako prepájanie, spájanie, začlenenie alebo zaradenie. S integráciou medzi jednotlivými predmetmi sa najčastejšie stretáme na 1. stupni základnej školy. Ide v podstate o prierezové témy, ktorých náplňou je prepájanie súvislostí medzi vzdelávacím obsahom jednotlivých vyučovacích predmetov. Zjednocujúcim prvkom pre rôzne predmety je téma a cieľ vyučovacej hodiny. Téma sa volí tak, aby bola pre dieťa pútavá a prítiažlivá a bola súčasťou skutočného života. Je dôležité, aby dokázala žiaka zaujať natoľko, aby sa ňou bol ochotný zaoberať aj vo svojom voľnom čase. S takto dlhodobo integrovaným vyučovaním sa na prvom stupni základnej školy stretáme len zriedka

Väčšinou učitelia volia námety krátkodobé na jeden deň, alebo týždeň. Integrované tematické vyučovanie je tiež veľmi často zamieňané s projektovým vyučovaním, s ktorým má veľa spoločného. V niektorých detailoch sa však predsa len líšia. Je to predovšetkým v spôsobe prepracovanosti a pripravenosti práce zo strany učiteľa, ktorý má na rozdiel od projektového vyučovania riadiacu činnosť. Integrované tematické vyučovanie neposkytuje deťom toľko priestoru pre samostatnosť, tvorivosť a osobné aktivity, ako práca na projekte, ktorého organizácia je plne v ich rukách a učiteľ je iba akýmsi pomocníkom a prípadne radcom.

Hudobná výchova svojím estetickým a emocionálnym zameraním patrí do vzdelávacej oblasti „Umenie a kultúra“. Dalo by sa teda očakávať, že bude najčastejšie spájaná s predmetmi podobného charakteru, teda s výtvarnou výchovou, dramatickou výchovou alebo literatúrou. Možnosti jej využitia sú však oveľa širšie. V prvej triede základnej školy môžeme hudobné námety prepájať takmer so všetkými vyučovacími predmetmi.

Dieťa medzi šiestym a siedmym rokom potrebuje, vzhľadom k svojej psychickej a fyzickej výbave, neustále striedať rôzne činnosti. Závisí potom na skúsenostiach učiteľov, ako jednotlivé hodiny zostaví a tematicky prepojí **(Krejčová V., Kargerová J, 2003)**.

Hudobné aktivity sú najčastejšie využívané v úvode hodiny ako motivačný prvok, rovnako dobre ale poslúži na relaxáciu a uvoľnenie alebo naopak k oživeniu nálady v priebehu jednotlivých hodín. Pedagóg sa v teda na chvíľu stáva akýmsi „terapeutom“ a vychováva svojich žiakov nielen k hudbe, ale aj hudbou. Väčšina učiteľov však bohužiaľ obmedzuje svoju činnosť len na spev piesní. Je to veľká škoda, pretože vhodným zaradením ostatných hudobných aktivít môžu deťom spríjemniť a uľahčiť prechod zo známeho rodinného prostredia alebo materskej školy do vyučovacieho procesu, ktorý na ne kladie nové a pomerne vysoké požiadavky.

Aj v ďalších ročníkoch hudobné aktivity napomáhajú v harmonickom rozvoji žiaka. Môžem teda povedať, že hudobné aktivity a práca s nimi sa stávajú veľmi dôležitým prvkom vo výchove detí a pomáhajú a uľahčujú im prekonávať rôzne prekážky.

3 BANKA AKTIVÍT A CVIČENÍ Z HUDOBNEJ VÝCHOVY PRE 1. STUPEŇ ZŠ

3.1 Dožinky

Ciel'ová skupina: 3. ročník

Ciel': Pochopiť úlohu ľudovej piesne v minulosti a dnes, poznávať zvykoslovie a zvyky spojené so zberom úrody, naučiť sa pieseň Žalo dievča.

Časová dotácia: 45 minút

Miesto: trieda

Pomôcky: Dožinkový veniec (obrázok, ukážka), rôzne druhy chleba – pečiva, papierové tácky, kroje, klavír, text piesne – Žalo dievča (slovenská ľudová), vyšívaný obrus.

Príprava: Pripravila som so žiakmi triedu, usporiadala lavice ako na hostine, vopred nakrájala chlieb a pečivo na menšie kúsky a poukladala ich na tácky, na lavice. Žiakov som oboznámila so zvykmi, ktoré sa kedysi viazali na zber úrody. Na dolnom Požitaví spievali pieseň Žalo dievča žalo trávu ...

Postup: Keďže pieseň má šesť slôh, pripravila som každému žiakovi text piesne na samostatný papier.

Žalo dievča

slovenská ľudová

1. Ža - lo diev - ča, ža - lo trá - vu ej, ža - lo diev - ča,

ža - lo trá - vu, ne - d'a - le - ko Te - me - švá - ru

1. sloha - spievajú všetci

2. Keď našlo, poviazalo,
ej, keď našlo, poviazalo,
na šuhajka zavolalo:

2. sloha - spievajú všetci

3. Šuhaj, šuhaj z druhej strany,
Ej, šuhaj, šuhaj z druhej strany,
Pod' mi dvíhať batoh trávy.

3. sloha - sólo dievčatá

4. Nech ti dvíha otec, mati,
ej, nech ti dvíha otec, mati,
nechceli ťa za mňa dati.

4. - sólo chlapci

5. Ešte ťa len kolíbali,
ej, ešte ťa len kolíbali,
už ťa za mňa sľubovali.

5. - sólo dievčatá

6. Ešte si len húska pásala,
ej, ešte si len húska pásala,
už si v mojom srdci rástla.

6. - sólo chlapci

Prameň: Langsteinová E., Felix B., 2003, str. 10

Melódia je nenáročná a tak sa ju deti naučili veľmi ľahko. Žatevné piesne sa spievali večer, pri návrate do dediny, keď hospodárovi na znak ukončenia žatvy odovzdali dožinkový veniec. Keďže sme nemali možnosť uplietť veniec z klasov obilia namalovali sme si ho vodovými farbami na výkresy a kartón. Žiaci pracovali vo dvojiciach, ozdobili svoje vence farebnými stužkami. Táto pieseň o žatve, sama o sebe ponúka možnosť interpretácie v dvoch skupinách, preto som ju rozdelila a jednotlivé slohy spievali chlapci a dievčatá samostatne. Žiaci neradi spievajú sólo - ako jednotlivci. Radšej spievajú v skupinke, takže s interpretáciou piesne nemali problém intonačný, ani rytmický. Páčilo sa im striedanie hlasov. Ďalej sme nadviazali na pieseň a zinscenovali sme si vlastné „dožinky“. Zvolili sme si „hospodára a gazdinú“, robotníkov a dvoch predákov, dievča, chlapca, ktoré niesli dožinkový veniec. Ostatní boli roľníci. Za spevu piesne všetci pomaly kráčali a poklonili sa hospodárovi. Predák povedal hospodárovi báseň. (slová recituje, nespieva)

Už sme žitko zožali

slovenská ľudová

Už sme žit - ko zo - ža - li, do _snop - če - kov
po - via - za - li, hos - po - dár, hos - po - dár

2. aby si sa do komína
neschoval, neschoval.

3. aby si tie toliarčeky
vykladal, vykladal,

4. čo si si ty v prvších časoch
odkladal, odkladal.

Prameň: Langsteinová E., Felix B., 2003, str. 11

Hospodár potom predniesol svoju ďakovnú reč. „Ďakujem pánu Bohu za túto úrodu, za to, že nám požehnal toľko obilia, ďakujem aj Vám za vašu prácu. A teraz Vás pozývam pohostiť sa, za svoju prácu si zaslúžite odmenu.“ Teraz prichádza na rad pohostenie. Aby sme si spríjemnili dnešné dožinky, priniesli sme si rôzne druhy pečiva a chleba. Spojili sme ho s ochutnávkou. Na stoly som vopred pripravila tácky s malými kúskami rôznych druhov chleba. Mali sme čierny, biely, celozrnný, sójový chlieb, rožky, žemle, bagety. Keďže moji žiaci sú veľmi zruční, priniesli si maslo, bryndzu, cibuľku a pripravili „zdravú desiatu“.

Obrázok 1 Dožinky 1
Prameň: vlastný návrh

Obrázok 2 Dožinky 2
Prameň: vlastný návrh

Obrázok 3 Dožinky 3
Prameň: vlastný návrh

Obrázok 4 Dožinky 4
Prameň: vlastný návrh

Moja pedagogická skúsenosť: Prínosom tejto aktivity vidím spojenie hudobnej výchovy a prírodovedy, čítania, dramatickej výchovy v jednej aktivite. Žiakom sa hodina veľmi páčila, radi tvorili, pripravovali veniec, vyrobili nátierku, rozdelili si jednotlivé úlohy a zahrli scénu „Na dožinkoch“. Prekvapivo deti nevedeli o zvykoch spojených so žatvou. Táto hodina ma inšpirovala k ďalšiemu projektu: „Ako sa rodí chlieb“ na prírodovede. Zážitkom z tejto aktivity si žiaci vytvorili kladný vzťah k našim tradíciám. Naučili sa čo je to dožinkový veniec, čo sú dožinky. Dokázali zaspievať jednoduchú dožinkovú pieseň. Vyučovanie malo príjemnú atmosféru, deti reagovali, zapájali sa aktívne do scény a takto si odniesli veľa zážitkov, najmä pri príprave nátierky a ochutnávke pohostenia.

3.2 Zvuky lesa

Ciel'ová skupina: 2. ročník

Ciel': Experimentovať so zvukom, vytvárať kladný vzťah k prírode, vedieť napodobniť jednoduchý rytmus, pokúsiť sa imitovať a reprodukovat' zvuky, rozvíjať tvorivosť a aktivitu, navrhnuť a vytvoriť vlastný rytmický nástroj.

Časová dotácia: 20 minút

Miesto: trieda, les, park

Pomôcky: Rôzne predmety, prírodniny z lesa ako sú drievka, kamene, šušky, žalude, oriešky, listy, vetvičky stromov, pieseň Adam v škole nesedel.

Postup: Deň vopred sme si s deťmi urobili vychádzku do okolia školy, do parku. Po ceste si každý mohol nájsť 4 rôzne prírodniny. Našli sme kamienky, žalude, listy, vetvičky a oriešky. Motivačný rozhovor o chlapcovi Adamovi, ktorý nechcel chodiť do školy. Nenaučil sa ani abecedu. Počúvajte kto k nemu prišiel a čo sa stalo.

Adam v škole nesedel

Hudba: Oto Ferenczy

Text: Ján Smrek

Adam v škole nesedel,
abecedu nevedel.
Prišli k nemu líšky,
čítajú mu z knihy.

Úloha: Ak ste pozorne počúvali, dozvedeli ste sa kto sa Adamovi posmieval. Skúste si vybrať jeden prírodný nástroj a zahráť ako líšky priskackali k Adamovi. Žiaci postupne rytmizujú pieseň hrou na drievka, kamienky. Pritom si pieseň spievajú.

Hra: Žiaci sedia v kruhu tak, aby sa nevideli, chrbtom k sebe. Učiteľ ukáže na jedného žiaka a ten zahrá krátky rytmus na svoje prírodniny. Ostatní žiaci hádajú aký je to zvuk, čo ho vydáva.

Moja pedagogická skúsenosť: Túto aktivitu som robila so žiakmi druhého ročníka. Spojila som vychádzku s hudobnou výchovou. Deťom sa veľmi páčila. Každý chcel predviesť svoj rytmický nástroj. Učiteľ však musí na vychádzke korigovať zber prírodnín a dbať na ochranu prírody a stromov. Táto aktivita precvičuje fantáziu žiakov a kreativitu. Hra na hádanie nástrojov bola zábavná a naučila ich ticho počúvať, vedieť identifikovať zvuky a priradiť ich k netradičným predmetom. Motivovala deti aj mňa k ďalšej samostatnej domácej úlohe.

Domáca úloha: Vymyslieť a nájsť doma predmety, ktoré vydávajú zaujímavý zvuk. Keďže mám veľmi tvorivé a aktívne deti, na ďalšiu hodinu hudobnej výchovy priniesli:

- panvicu a varechu (bubienok)
- dve prikrývky na hrniec (činely)
- lyžice (kastanety)
- fazule v plechovke
- ryžu plastovej fľaši
- ručný mlynček na kávu (zaujímavý zvuk)
- dve varechy
- plastovú fľašu s vodou (zaujímavý zvuk)
- hrebeň a tenký papier (hra na hrebeni).

Spoločne sme si vypočuli, aké zvuky vydávajú jednotlivé hudobné nástroje.

3.3 Húsky, húsky

Cieľová skupina: 2. ročník

Cieľ: Vedieť pohybovom vyjadriť rytmus, zaspievať pieseň na rôzne rytmické slabiky. Naučiť sa ľudovú pieseň Krásna, krásna, pokúsiť sa zatancovať jednoduchý tanček.

Časová dotácia: 20 minút - 30 minút

Miesto: trieda, telocvičňa

Pomôcky: pieseň Krásna, krásna

Postup: Hodinu som realizovala v telocvični, pretože je tam dostatok miesta na hru. Deti hrajú veľmi radi Húsky, húsky. Žiakov rozdelíme na skupiny – mama, vlk a húsky. Húsky stoja na jednej strane telocvične. Vlk je v strede a jeho úlohou je chytať húsky. Tie, ktoré chytí, stávajú sa vlkami a chytajú spolu s vlkom. Mama stojí oproti húskam, na druhej strane telocvične a volá húsky domov.

Húsky, húsky

„Husky, husky, pod'te domov!“	„Nejdeme!“
„Dám vám chleba!“	„Nechceme!“
„Dám vám mlieka!“	„Nechceme!“
„Dám vám zrna!“	„Ideme!“

Hru hráme dovtedy, kým vlk nechytí všetky húsky.

Motivácia: Rozhovor o tom, ako voľakedy deti pásli husi. Popri pasení si dievčatá spievali pieseň.

Krásna, krásna

slovenská ľudová

Krá - sna, krá - sna, kde si hús - ky pá - sla?
Ni - že páns - kej lú - čky ztra - ti - la pa - pu - čky.

2. Krásna, krásna, kdes papučky striasla?
Prišla domov s plačom, dostala korbáčom.

3. Krásna, krásna, od plaču sa striasla.
Mamka ju ľutala, kapustník núkala.

4. Krásna, krásna, húsky viac nepásla.
Nechcem kapustníka, radšej šuhajíka.

Prameň: Langsteinová E., Felix B., 2010, str. 8

Deti väčšinou pieseň poznajú už z materskej škôlky.

Nácvik tanca: Deti vytvoria kruh, kráčajú po jeho obvode a spievajú. Od druhej slohy po štvrtú slohu sa postupne odpájajú a vytvoria štyri malé kruhy. Pri opakovaní prvej slohy opäť vytvoria jeden veľký kruh.

Hra: Predstavte si, že ste na lúke. Blízko zurčí potôčik a kvákajú žabky. Kto chce byť žabkou?

Časť žiakov sa zmení na žabky a kváka: kva – kva, kva - kva.

Časť žiakov sa zmení na húsky. Počuli ich húsky a pridali sa: gi - gi, gi –gi.

Chlapci budú gunári, kde veľký gunár gága, s húskami sa háda: ga – ga, ga – ga.

Učiteľ ukazuje na jednotlivé skupiny detí a tie striedavo vydávajú rytmické zvuky. Na záver si zagágame a zakvákame všetci spolu. Rytmické cvičenie doplníme hrou na telo. Žabky pridajú potlesk, húsky plieskajú a gunári dupajú nohami. Po zvládnutí tohto rytmického cvičenia ho spojíme s piesňou.

Moja pedagogická skúsenosť: Pieseň sme spievali tak, že sme utvorili kruh, v strede stála krásna pastierka a pantomímou znázorňuje text piesne. Deti kráčajú po obvode kruhu a spievajú, pastierka ukazuje

- stratila papučky - ukáže na svoje bosé nohy
- prišla domov s plačom – plače
- mamka ju lútala - do kruhu vstupuje ďalšia dievčina mamka a objíma, ľutuje pastierku
- nechcem kapustníka, radšej šuhajka - pastierka si vyberie šuhajka.

Rytmizácia, tanec a pantomíma v spojení so spevom a pohybom sú obohatením a spestrením hodín hudobnej výchovy. Žiaci sa učia počúvať, viesť rytmus v rytmickom viachlase. Bolo to pre nich náročné udržať svoj hlas a rytmicky sa strácali vo zvukovom chaose, čo však bolo pre nich v konečnom dôsledku mimoriadne zábavné a veselé. Hra na pastierku sa im páčila, avšak chlapci sa nechceli stať pastierkiným vyvoleným.

3.4 Zvukostroj

Cieľová skupina: 4. ročník

Cieľ: Rozvíjať pohybovú predstavivosť, priestorovú orientáciu. Naučiť sa spolupracovať v skupine, demonštrovať svoj hudobný zvukostroj. Pokúsiť sa napodobňovať zvuky bez rytmických nástrojov.

Časová dotácia: 30minút

Miesto: trieda (je možné hrať aj na dvore)

Pomôcky: metronóm

Postup: Žiakov som rozdelila na 2-3 skupiny po 6-7 členov. Každý člen skupiny je súčiastka, všetci vytvoria zvukostroj. Dohodli sme sa, kto zo žiakov začne, postupne po jednom sa žiaci pridávajú. Je dôležité, aby žiak, ktorý začne zadal metrum. Potom už skupiny začali samostatne pracovať. V pravidelnom rytme žiaci vykonávali pohyb aj zvuk napr. napodobňovanie vlaku – pohyb pokrčených paží striedavo a zvuk š-š-š-š, napodobňovali pohyb piestu rukou hore dole a zvuku puf-puf, chlapci napodobňovali motor auta brm - brm a pod. Po „zmontovaní“ svojho zvukostroja mali deti možnosť sa rozprávať, hodnotiť, korigovať ho. Po krátkej prestávke, kedy stroj zdokonalili, nastala chvíľa na prezentáciu. Každá skupina ukázala svoj originálny stroj na zvuky.

Moja pedagogická skúsenosť: Pri tejto hre sa veľmi dobre nacvičuje spolupráca, odhalili sme takzvaných vodcov, aj žiaci menej pribojní sa zapojili do hry, postupne strácali plachosť, pretože ich nápad nikto nekritizoval, išlo len o to, aby držali správny rytmus. Dôležité je pripomenúť, aby mali žiaci možnosť svoj stroj opraviť, vymeniť súčiastku a pod. Ďalším variantom tejto hry je spievať si pieseň - napríklad Ide, ide poštový panáčik, a k nej ukazovať pohybom rytmus, pohyby, môžu pochodovať, skákať, cvičiť. Obmenou tejto hry je rozdeliť deti na skupiny a zadať im rôzne úlohy. Ja som ich rozdelila na tri skupiny tak, že prvá skupina rytmizovala na slabiku ša- ša- ša, druhá skupina na slabiku bim – bim – bom – bom a tretia skupina spievala pieseň. Pre lepšiu prezentáciu som deti rozmiestnila v priestore do rohov v miestnosti. Niektorí žiaci chceli počúvať stereo, tak sa postavili do prostriedku. Veľmi zaujímavý zvuk!

3.5 Zima – teplo trochu inak

Ciel'ová skupina: 1-4. ročník

Ciel': Dynamika - dokázať spievať ticho a hlasno, podľa toho, kde je poklad. Ovládať dynamiku, základné odtiene dynamickej škály. Naučiť sa narábať s hlasom a ovládať ho, kontrolovať jeho silu.

Časová dotácia: 10 minút

Miesto: trieda

Pomôcky: rôzne predmety ako sú peračník, čiapka a pod.

Postup: Vyberiem jedného žiaka a ten ide za dvere. Ostatní skryjú poklad (peračník, predmet). Ostatní spievajú nacvičenú pieseň. Podľa toho, ako sa hľadač pokladu približuje k pokladu, spievame nahlas, alebo keď sa vzd'ahuje spievame tichšie. Túto hru sme obmenili tak, že pri hlasnom speve sme sa postavili na špičky, naopak pri tichom speve sme sa učupili do drepu.

Moja pedagogická skúsenosť: Táto aktivita je vhodná na spestrenie vyučovacej hodiny, keď chceme zopakovať pieseň, precvičuje pozornosť žiakov a pohotovosť reakcií na pohyb žiaka k pokladu. Veľmi zábavná aktivita, pri ktorej sa deti uvoľnia a zasmejú. Je vhodná aj ako hudobná chvíľka pri potrebe zmeniť druh činnosti, najmä v nižších ročníkoch.

3.6 Hľadá sa pesnička

Ciel'ová skupina: 4. ročník

Ciel': Rozvíjať hudobnú predstavivosť, hudobnú pamäť, hudobnú perцепciu. Rozvíjať komunikáciu a spoluprácu rozširovať hudobnú tvorivosť.

Časová dotácia: 15 minút

Miesto: trieda

Pomôcky: notový zošit, ceruza

Postup: Žiaci pracujú v skupinách. K hre potrebujú ceruzu, notový zošit. Učiteľ si vopred pripraví úryvky piesní, ktoré deti poznajú. Ja som použila tieto:

- Čo to hrká v makovici...
- Cip, cip cipovička
- Pije, pije ...

Na koberci vytvoríme štyri stanovišťa, v každom rohu postavím 3-4 stoličky a pripravím rytmické nástroje, na každú stoličku jeden druh:

- paličky
- triangel

- zvončky, rolničky
- bubienky, tamburíny

Úlohou žiakov je vybrať si ľubovoľný nástroj a zahrat' rytmický sprievod k známym piesňam. Môžu využiť aj hru na telo. Šikovnejší zapíšu cvičenie do zošita. Žiaci sa pohybujú do kruhu a menia tak stanovištia. Ja stojím v strede kruhu a pomáham deťom so zápisom.

Moja pedagogická skúsenosť: Týmto spôsobom sme vytvorili rôzne zaujímavé rytmické sprievody k piesňam, precvičili sme si spevácke a vokálne zručnosti. Usmerňovala som žiakov, aby udržiavali správne tempo. Na záver tejto aktivity striedame hru jednotlivých skupín. Stála som v strede koberca a ukázala som na danú skupinu, ktorá zahrala svoj vstup. Na pokyn sa skupiny striedali, alebo hrali spolu ako orchester. Prínosom bolo aj to, že žiaci sú disciplinovanejší, odpadá dohadovanie sa o to, na ktorý nástroj bude kto hrať. Žiaci sa naučili počúvať seba aj iných a tvoriť vlastné sprievody, nechala som priestor na sebarealizáciu, nezasahovala som do ich prezentácie.

3.7 Snehuliak

Ciel'ová skupina: 4. ročník

Ciel': Naučiť sa rytmizovať pieseň, dokázať zahrat' rytmus podľa notového zápisu.

Časová dotácia: 30 minút

Miesto: trieda

Pomôcky: Orffove inštrumentárium (paličky, triangel, drievka, rolničky, tamburína), pieseň Snehuliak

Postup: Zaspievala som deťom pieseň Snehuliak (Hudobná výchova 4. ročník, str. 25).

Snehuliak

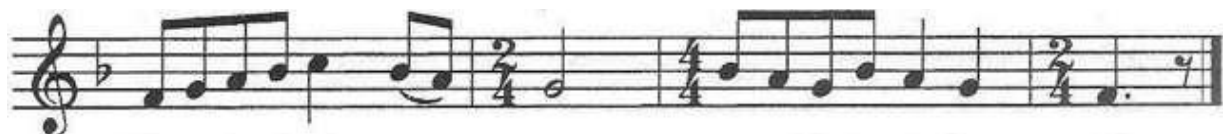
hudba Mikuláš Schneider - Trnavský
text ľudová poézia

Sne - hu - lia - čik, vi - taj nám, a - ký si ty pek - ný pán!

Mies - to no - sa mrk - vi - čka, z uh - lia čier - ne o - čič - ká,

fú - zy žl - té z ko - no - pí, kto ťa tak dal do - ko - py?

2. Z črepa klobúk na hlave,
výborne ti pristane,
v ruke metla ohromná,
kto sa ti len vyrovná,
dokiaľ strážiš ty náš dom,
spokojne si spíme v ňom.

3. Snehuliačik, biely pán,
ako ťa len prosiť mám?
Nedajže sa odohnať,
keď ťa bude slnko hriať,
lebo keď sa roztopíš,
všetkých nás tu zarmútiš.

Prameň: Langsteinová E., Felix B., 2002, str. 25

Melódia piesne je veľmi pekná, melodická. Keď sme zvládli spievať prvú slohu vybrali si každý z Orffovho inštrumentária jeden rytmický nástroj. Potom sme sa rozdelili do skupín - paličky osobitne, tamburíny, drierka, triangle atď. Následne som im ukázala ako budú hrať. Na tabuli som pripravila notový zápis.

1. skupina : hrá paličky, štvrtové noty,
2. skupina : hrá tamburíny, každú prvú dobu, (štvrtové noty)
3. skupina: hrá drierka, každú druhú dobu,
4. skupina: hrá triangle, každú prvú dobu,

Nácvik jednotlivých skupín je treba cvičiť postupne, po skupinách. Nakoniec sme pieseň zaspievali spolu so sprievodom.

Moja pedagogická skúsenosť: Pre deti je náročné dodržiavať presný notový zápis inštrumentálneho sprievodu. Často sa v rytmickom chaose stratia. Nie je to však chybou, musíme ich podporovať a povzbudzovať pri vyjadrovaní ich pocitov a radosti zo spevu a hudby. Keď sme sa venovali rytmickému sprievodu častejšie, šlo im to oveľa lepšie a vo svojom hraní sa neustále zlepšovali. Pieseň sme sa naučili vyjadrovať pohybom. Pri speve sme znázorňovali text piesne. Stavanie snehuliaka, ukazovali na nos, keď sa spieva o mrkvičke, očičká, fúzy. Zapoja sa tak aj deti, ktoré nehrajú radi na nástroje. Fantázii sa medze nekladú. Túto pieseň mali veľmi radi a začínali sme ňou každý decembrový deň. Je vhodná ako hudobná chvíľka. Pri inštrumentálnom sprievode deti neobmedzujem výberom obľúbeného nástroja. Dbám iba na to, aby spev tvoril hlavnú zložku prejavu. Sprievod nesmie prehlúšiť náš spev. Po každej slohe si deti nástroje vymenia.

3.8 Rep – rytmická hra

Cielová skupina: 3. ročník

Ciel: Naučiť sa repovať jednoduchú báseň. Pochopiť čo je to repovanie.

Časová dotácia: minút

Miesto: trieda

Pomôcky: podkladová hudba – „Reperska posla – Samo Igra (instrumental) 2011“

Postup: Žiakom vysvetlíme čo je to rep. Rep je hudobný žáner založený na skladaní rýmov do viet. V pozadí je hlavná repová hudba, reper hovorí slová, ktoré sa rýmujú. Reperi majú svoj vlastný kódex, štýl obliekania, vlastnú hudbu, účesy, vlastný slang. Rep

je jedným z elementov hudobného žánru Hip – hop tak ako ďalšie elementy - breakdance, alebo graffiti.

Na tabuli som pripravila žiakom riekanky:

1. Kujem, kujem podkovičku,
koníčkovi na nožičku,
kujem, kujem vesele,
zo železa, z ocele.
2. Bicy, bicy, bicykel,
zajačik to nevedel,
nevedel sa bicyklovať,
musel si to opakovať.
3. Raz sa prsty hádali,
akú prácu konali,
palec je ten silný,
ukazovák pilný,
prostredníček najväčší,
prstenníček najkrajší,
a malíček najmenší,
raz, dva, tri, zatlieskajme si.
4. Lezie žaba po rebríku,
naťahuje harmoniku,
ide to – nejde to,
necháme to na leto.

Slová riekanky si zarecituje bez pohybu. Keď majú žiaci rytmizáciu osvojenú, vypočujeme si podkladovú hudbu. Následne sa pokúsime spoločne repovať na hudbu. Tu je namieste ukážka učiteľa, predviedla som ako sa nepoje. Potom to deti skúšali so mnou spoločne. Nakoniec prišli na rad jednotliví sólisti.

Moja pedagogická skúsenosť: Táto aktivita – rytmická činnosť zlepšuje aktivitu žiakov. Prebudila u nich záujem a dáva našej hodine nový rozmer. Musím podotknúť, že veľa detí malo problém na prvýkrát hovoriť rytmický text na hudobný podklad. Skúšali sme to najskôr bez hudby. Tu som dala deťom voľnosť. Každý mohol repovať podľa svojich pocitov, niektorí chlapci dokázali spojiť rytmizáciu s pohybom. Aby som žiakom uľahčila repovanie, udávala som tempo tleskaním, dupaním. Túto aktivitu sme obmenili tak, že sme sa rozdelili na skupiny a každá skupina si vybrala svoju riekanku. Rep mali radi najmä chlapci, ktorí spev príliš neoblubujú, uplatnili sa v tomto žánre.

3.9 Na jarmoku

Cieľová skupina: 3. Ročník

Cieľ: Pochopiť a vytvoriť si atmosféru pravého jarmoku, jarmočnej zábavy, vybudovať kladný vzťah k tradíciám, poznávať jednotlivé druhy remesiel, naučiť sa ako žili ľudia kedysi, čo si mohli kúpiť na jarmoku. Počúvať hudbu, ktorá sa hrala na jarmokoch.

Naučiť sa spievať jednoduchú ľudovú pieseň – „A tá polka trcipolka! Pokúsiť sa zatancovať jednoduchú polku.

Časová dotácia: 45 minút

Miesto: trieda, chodba školy

Pomôcky: prútené košíky, maľované kraslice, stužky, šatky, rôzne škatule od keksov, čaj, obaly od potravín, starý kolovrátok a iné saté predmety.

Postup: Samotnému jarmoku predchádzala príprava tovaru, ktorý budeme predávať. Žiaci si prinesú rôzne predmety, ktoré budú predávať. Uložia tovar na lavice, oblečú si kostýmy, kroje.

Motivácia: Určite ste už boli s rodičmi na jarmoku. Čo všetko ste tam videli? V minulosti ľudia nakupovali a predávali svoje výrobky práve na jarmokoch. Preto sme si vopred pripravili svoj „tovar“, ktorý budeme predávať. Keďže sa blížili veľkonočné sviatky, aj deti poprinášali tovar, ktorý prináleží jarnému obdobiu. Bola som milo prekvapená ich nápadmi, tvorivosťou. Žiaci sa rozdelili do skupín a zahrli sa na jarmočníkov. Dievčatá predávali kraslice a stužky, šperky, náušnice. Chlapci uplietli na krúžku korbáče. Niektorí boli kupujúci. Jarmok to bola aj zábava a tanec. Tu bolo vždy veselo. Spievali sa piesne a jednu z nich sa naučíme.

A tá polka trcipolka

slovenská ľudová

A tá pol - ka, tr - ci - pol - ka, tá sa dob - re tan - cu - je,
kto ju ne - vie - ne - ro - zu - mie, nech sa do nej ne - hr - nie.

2. Dala som si do Prešporuku rukavice štrikovať,
aby som sa naučila trcipolku tancovať.
3. Jedna cesta do Kubína a druhá je do Levíc,
moja mamka sukne nemá a ja nemám nohavíc.
4. Keď ich nemá, nech ich nemá, šak ich ona bude mať,
na pondelok bude jarmok, pôjdeme ich kupovať.

Prameň: Langsteinová E., Felix B., 2003, str. 16

Žiaci utvorili dvojice a pokúsili sa zatancovať základný tanečný krok – polku. Veľmi obľúbená u detí je pieseň – Šijeme vrecia šijeme. Pieseň poznáme a tak ju spievame:

Šijeme vrecia, šijeme

slovenská ľudová

Šijeme vrecia, šijeme,
Kde ich predávať pôjdeme?

Z mesta do mesta, široká cesta,

predávať ich pôjdeme.

A ja zas kanafas, čižmičky

Pánske, šaty zemianske na sobáš.

Aj túto pieseň môžeme zatancovať. Vytvoríme dvojice, stojíme v kruhu, držíme sa za ruky, spievame si do kroku. Na text „a ja zas...“ zvrtné sa jeden z dvojice na päte a zatočí sa, na text „kanafas“ zvrtné sa druhý. Následne sa dokonca piesne krútia vo dvojici. Ďalším variantom práce s piesňou „Šijeme ...“ som použila nástroje z Orffovho inštrumentára.

Moja pedagogická skúsenosť: Deti majú radi rytmizáciu a tanec. Najmä dievčatá rady tancujú. Polka nebola náročná a rýchlo sme sa ju naučili. Spev a pieseň je najdôležitejšia, je to ústredná melódia, tú musíme počuť. Tanec je pohybové vyjadrenie, ktoré majú žiaci radi. Vždy však nechám žiakov vyjadriť svoje pocity, radosť z hry, spevu, vyjadrovania pohybom. Je to pre nich rozvíjanie tvorivosti, improvizácie, spolupracujú v skupine, učia sa prijať rôzne roly, reagovať a poznávať svet zvukov a hudby, prostredníctvom hry a aktivít získavať základy hudobného jazyka a hudobných vedomostí. Postupne sa zlepšujú tanec sa stáva dokonalejším Keď nám bola trieda primalá, vyšli sme si na chodbu a počas prestávky sme zatancovali spolužiakom.

3.10 Hra na dirigenta

Cieľová skupina: 2 – 3. Ročník

Cieľ: Naučiť sa „hrať – napodobňovať“ na hudobné nástroje, byť pozorný, cvičiť si rytmus. Vedieť a poznať hudobné nástroje orchestra.

Časová dotácia: 10 minút

Miesto: trieda

Pomôcky: Hudobné ukážky piesní – rytmickejšie, môžu byť rezkejšie. Ja som použila piesne, ktoré deti poznajú: Dedko, Bola raz jedna malá Hviezdička, Ozvena, Prší, prší dážďik a pod. Sú to pesničky zo Zlatej brány. (vlastný zdroj)

Postup: Túto hru sme hrali na niekoľko spôsobov.

1. verzia: Na dirigenta

Dirigent je učiteľ. Deti stoja v kruhu, najlepšie na koberci. Učiteľ stojí v strede kruhu a hovorí názov hudobného nástroja. Úlohou žiakov je napodobniť zvuky tohto nástroja a pantomímou ukázať ako sa ne hrá. Napríklad učiteľ povie klavír. Žiaci ukazujú, napodobňujú hru na klavíri a pokúšajú sa napodobniť zvuk klavíra. Ďalšie možnosti nástrojov, ktoré sme napodobňovali (husle, bubienok, gitara, flauta, trúbka, saxofón, harfa a pod).

2. verzia: Uhádni dirigenta

Žiaci stoja v kruhu, jeden z nich pôjde za dvere. Ostatní sa dohodnú, kto bude dirigent. Úlohou dirigenta je ukazovať, napodobňovať pohybom hru na jednotlivé nástroje. Ostatní členovia orchestra ho napodobňujú. Dirigent strieda hru na rôzne nástroje. Hráč, ktorý je za dverami musí uhádnuť, kto je dirigentom. Pri mladších žiakoch som púšťala piesne z prehrávača, starší žiaci si spievajú sami. Ak hráč uhádne dirigenta, za dvere ide ďalší hráč.

Moja pedagogická skúsenosť: Hra na dirigenta a orchestra je vhodným spestrením hodín hudobnej výchovy. Žiaci sa naučili poznať rôzne druhy hudobných nástrojov orchestra, naučili sa na ne „hrať“. Pri hádaní dirigenta cvičili svoj postreh, išlo o to, kto uhádne toho dirigenta, ktorý prvý zmení nástroj. Hra je zábavná a popri striedaní nástrojov som zaradila do hry aj spev, je to náročnejšia verzia, ktorú sme hrali aj s obmenami. Deti som rozdelila do skupín, každej skupine som zadala jeden hudobný nástroj, napr. husle, violončelá, flauty, trúbky, gitary, klavír a bicie. Na známu pieseň, ktorú spievame, som ukazovala na jednotlivé skupiny a tie zahrli časť piesne. Dôležité bolo striedať skupiny, deti museli byť pozorné aby tak, ako orchestra rešpektovali dirigenta, jeho pokyny. Čím sme hru na dirigenta hrali častejšie, deti ju hrali čoraz lepšie. Učiteľ a dirigenta môže vystriedať žiak.

3.11 Hra na remeslá

Cielová skupina: 3 – 4. Ročník

Ciel: Poznávať a vytvárať kladný vzťah k ľudovým tradíciám, remeslám. Naučiť sa ľudovú pieseň Močila konope. Pantomímou vyjadriť remeslo. Naučiť sa vyšívvať jednoduchú záložku do knihy.

Časová dotácia: 2x45 minút

Miesto: trieda

Pomôcky: Ukážky ľudových piesní – regiónu, kroje, rôzne predmety folklóru (kolovrátky, koryto, podkovy, kladivo, stará reťaz, sitko vyrobené z drôtu, vyšívaný obrus). Panama, ihly, bavlnka na vyšívanie.

Postup: Žiakov som rozdelila na skupiny po 4 – 5 žiakov. Predstavte si že ste v minulosti. Nemáme elektrinu, a teda ani televízory, svetlá, počítače, telefóny atď. Ako sa budete zabávať po večeroch? Skúste vymyslieť, ktorú ľudovú pieseň by ste si spievali? Každá skupinka má za úlohu zaspievať jednu ľudovú pieseň. Zároveň odpovedali na otázku: Kde a kedy si túto pieseň najčastejšie spievali?

Moja pedagogická skúsenosť: Moji žiaci zaspievali tieto piesne:

1. A ja taka čarna ... - pri práci
2. A dze idzeš Helenko ... – pri kosení a hrabaní trávy
3. Ej leto, leto ... – pri pasení kráv
4. Šalata, šalata ... – na zábave

Hru na piesne sme odmenili tak, že sa v skupine žiaci dohodli, akému remeslu sa venujú. Pantomímou mali vyjadriť ako sa robí dané zvolené remeslo. Tak sme sa zoznámili s remeslami:

- obuvník
- pekár
- murár
- kováč
- kominár

- drotár, deti pantomímou napodobnili ako kováč kuje podkovy. Vedeli aj zaspievať pieseň Kováč kuje, Kom , kom kominár ...

Deti vo svojej fantázii znázorňovali rôzne druhy remesiel. Striedavo hádali, čo vyrábajú.

Postup: Prednes piesne Močila konope ... Žiakom som ukázala starý kolovrátok. Vysvetlila som im, ako sa na ňom spriadala vlna, ľan, ako sa voľakedy spracovávalo konope, ako sa močilo v potoku. Pri tom si takto spievali.

Močila konope

slovenská ľudová

1. Močila konope, močila,
žaba je do čižmy skočila.
Ach ty, žaba, žaburienka, vyskoč von,
keď nevyjdeš, vyženiem ťa kutáčom.
Močila konope, močila,
žaba jej do čižmy skočila.
2. Anička, dušička, nekašli,
aby ma pri tebe nenašli.
Ja ťa chytím, pobožkám a postískam
a pritom si preveselo zapískam.
Zapískam na celú dedinu,
akú mám šikovnú dievčinu.

Pri speve tejto piesne sme sa naučili jednokročku. Postavili sme sa do jedného radu a spoločne sme sa pokúsili tancovať.

Moja pedagogická skúsenosť: Dnešné deti vedia veľmi málo o tradíciách, ako sa spracovávala vlna, ľan, prečo mali priadky, páračky. Je preto veľmi prínosné ich oboznamovať s tradíciami aj na hodinách hudobnej výchovy. Majú radi hry a spev ľudovej piesne, hry na remeslá boli oživením hodiny. Na ďalšej hodine sme naviazali a zahrali na remeselnícku dielňu. Naučili sme sa vyšívať jednoduchú záložku do knihy, ktorú sme darovali mamičkám k sviatku MDŽ.

Obrázok 5 Vyšívanie 1
Prameň: vlastný návrh

Obrázok 6 Vyšívanie 2
Prameň: vlastný návrh

3.12 Hra na vietor

Ciel'ová skupina: 1 – 2. Ročník

Ciel': Vedieť rozoznávať slabé a silné tóny. Rozoznať a odlíšiť zvuky a dynamické odtiene v piesni. (Piano a forte)

Časová dotácia: 25 minút

Miesto: trieda

Pomôcky: Ukážka piesne - Zimný vietor (vlastný zdroj CD Vianoce s Hviezdičkou-detský spevácky zbor Hviezdička, pod vedením Mgr. Branislava Grimma)

Postup: Žiakov som rozdelila na dve skupiny. Približne na polovicu. Dievčatá boli vtáčatá a chlapci vietor. Deti napodobňujú pohybom silu hudby. Na jemnú, tichú melódiu sa vtáčatá hrajú na lúke. Pofukuje jemný vánok. Keď hudba zosilnie, vtáčatá – dievčatá sa učupia do hniezda a chlapci začnú fúkať – pohybom napodobňujú silu zvuku. Vypočuli sme si pieseň.

Zimný vietor

hudba A. Brezovský
text J. Pavlovič

1. Aj keď hvízda fujavica,
aj keď hvízda fujavec,
aj keď mráz nám štípe líca
sanica je dobrá vec.

: fiú, fiú, fiú, zimný vietor fúka,
kto sa bojí guľovačky,
nech zostane dnuká:

2. To je príma, to je príma,
že je biela zimička,
za krkom mráz poštekľí nás,
kreslí ruže na líčka.

: fiú, fiú, fiú, zimný vietor fúka,
biela cesta do chotára,
biela celá lúka:

3. To je šťastia, to je krásy,
na tej našej doline,
každý s vetrom zaspieva si,
pieseň krásnu o zime.

: fiú, fiú, fiú, zimný vietor fúka,
a z neba sa sniežik sype
biely ako múka:

Potom som zahrála na klavíri prvú slohu som piano. Chlapci stáli a iba rukami a prstami napodobňovali mierny vánok, dievčatá – vtáčatá šantili na lúke. Na ďalšiu časť refrén som zahrála a zaspievala forte. Úlohy sa vymenili dievčatá sa schovali do hniezda a chlapci napodobňovali zimný vietor, fujavicu. Oboznámila som žiakov ako sa

v hudobnej reči označujú tieto dynamické roviny. Stačí ak deti poznajú forte a piano. Nakoniec sme sa pieseň naučili spievať.

Moja pedagogická skúsenosť: Cieľom tejto hry bolo rozoznať silu hudby a naučiť sa ju znázorniť pohybom. Žiaci sa veľmi radi hrajú a pohybové aktivity, kedy môžu zapojiť vyjadrenie hudby pohybom a cvičením. Je to pre nich prirodzená činnosť, vyjadrujú tak radosť z hudby a cvičenia, rytmizácie. Zároveň sa naučili rozpoznať dynamickú škálu piesní. Ja som využívala jednoduché a melodické piesne:

- Zimný vietor
- Bola babka, mala capka
- Prší, prší

3.13 Hádaj, hádaj

Cieľová skupina: 4. Ročník

Cieľ: Poznať a vedieť interpretovať slovenské ľudové piesne. Poznávať zvykoslovie. Rozvoj hudobnej predstavivosti, tvorivosti.

Časová dotácia: 20 minút

Miesto: trieda

Pomôcky: na interaktívnej tabuli – hádanky (text)

Postup: Na interaktívnej tabuli mám vopred pripravené hádanky ľudových piesní. Časť textu chýba. Úlohou žiakov je podľa textu a sluchu uhádnuť, doplniť názov piesne a časť z nej zaspievať. Zaspievala som časť piesne, deti sa pridali a spievali so mnou.

1. _____ chod'te spať,
_____ chod'te spať,
bo musíte ráno vstať,
Bo musíte ráno vstať. „Čierne oči“
2. _____ čože to máš,
ružu, ružu komu ju dáš.
Tebe, tebe šuhajičku,
našla som ju na chodníčku. „Dievča, dievča“
3. _____ žima tam, žima tam,
kedy ja še svojej ženy dočekám, dočekám? „Lecel ptaček, popod dašek“
4. _____
aj, máte husle a nehráte? „Muzikanti, co děláte?“
5. _____
moju milú namlúvat sa strojí.
Počkajte vy verbunk, chaso, málo,
já vám povím, co sa mi dnes stálo. „Pred muzikú verbunk, chasa stojí“

Moja pedagogická skúsenosť: Tieto hádanky deti veľmi rýchlo uhádnu, zároveň si zopakujú piesne z minulých hodín. Potom môžeme plynule prejsť k ďalšiemu učivu.

Obmena: Zahrám časť piesne na klavíri. Deti majú uhádnuť, aká je to pieseň podľa

melódie. Táto verzia je trochu náročnejšia. Ešte ťažšie je uhádnuť pieseň, podľa predohry a časti prvej slohy, alebo refrénu, ktoré sa zahrám na klavíri. Ale aj to je zvládnuteľné a dá sa to nacvičiť. Precvičujeme tým predstavivosť, fantáziu a sluchovú percepciu.

3.14 Kamarátky noty

Ciel'ová skupina: 2 – 4. Ročník

Ciel': Upevniť poznávanie nôt, vedieť určiť ich hodnotu, zahrat' na nástroje rytmický dvojhlas, trojhlas. Naučiť sa počúvať iných aj seba.

Časová dotácia: 20 minút

Miesto: trieda

Pomôcky: interaktívna tabuľa, Orffove nástroje

Postup: Na interaktívnej tabuli premietnem žiakom notový zápis: celú, pólóvú, štvrt'ovú notu. Vopred pripravíme tri rytmické cvičenia.

Kamarátky noty sa chcú zahrat'. Vždy, keď hrali samostatne, hrali nádherne, rytmicky. No ako chceli hrať spolu, nevedeli sa dohodnúť. Hádali sa a hádali, jedni utekali, druhé zasa prekrikovali. Pomôžeme im deti? Naučíme noty poriadku. Rozdelíme sa do troch skupín. Rozdáme tamburíny. Preto, aby sa vám hralo ľahšie, budete si hovoriť slová:

1. skupina – KA – MA – RÁT – KA na 4 doby. Na KA udrieme na tamburínu.
2. skupina – NO – TA, NO – TA na 2 doby. Na NO udrieme na triangel.
3. skupina – SPIE – VA na 1 dobu. Udierame na každú slabiku paličkami.

Deti si potichu hovoria pomocné slabiky a pritom hrajú na nástroje. Najskôr som precvičila každú skupinu samostatne, potom sme skúšali spojiť sa do dvojhlasu, trojhlasu.

Obrázok 7 Hra na nástroje 1

Prameň: vlastný návrh

Obrázok 8 Hra na nástroje 2

Prameň: vlastný návrh

Obrázok 9 Hra na nástroje 3
Prameň: vlastný návrh

Obrázok 10 Hra na nástroje 4
Prameň: vlastný návrh

Moja pedagogická skúsenosť: Túto aktivitu som robila s deťmi po zvládnutí teórie, žiaci poznajú noty, vedia počítat' doby. Ľahšie bolo pre nich hrať celé a pólóvé noty. Po zvládnutí jednotlivých cvičení, sme sa pokúsili zahrat' rytmický dvojhlas (trojhlas).

Postup: „Pod'ťe kamarátky noty, skúsime sa skamarátiť.“ Začne hrať prvá skupina. Vyslovuje slovo KA – MA – RÁT – KA, pričom tamburínou a bubienkom udiera iba na prvú slabiku. Na môj pokyn sa pridáva druhá skupina, ktorá vyslovuje slovo NO – TA, NO – TA (v danom tempe) a udiera trianglom na slabiku NO. Po zvládnutí dvojhlasu sa pokúsime pridať tretie rytmické cvičenie. Ak je to pre žiakov náročné, robím ho ja (paličky). Vyslovujeme slovo SPIE – VA a udierame na paličky každú dobu.

Moja pedagogická skúsenosť: Toto cvičenie robím so staršími žiakmi, štvrtákmi. Často cvičím s deťmi rytmické rozcvičky, takže postupne sa naučia rytmizovať. Následne upúšťame od pomocných slov (na rytmizáciu) a niektorí šikovní žiaci vedia zahrat' cvičenie sólo. Naučia sa počúvať iných a tak sa pripravujú na viachlasný spev. Cvičenie je síce náročné, ale postupne sme ho zvládli a deťom sa páčilo, bolo spestrením hodiny, upevňuje sluchovo – analytické vnímanie, rozoznávajú rytmu, rozvíja hudobno – rytmické zručnosti, zlepšuje aktivitu žiakov.

3.15 Stridžie dni

Cieľová skupina: 3 – 4. Ročník

Cieľ: Pochopiť postavenie a význam národných tradícií a zvykov, naučiť sa aké zvyky sa viažu k jednotlivým menám. Naučiť sa starú taliansku melódiu.

Časová dotácia: 35 minút

Miesto: trieda

Pomôcky: plachty, husie brko, múka

Postup: Radi sa trocha bojíte? Ale naozaj iba trošička! Tak pod'ťe so mnou do tajomnej krajiny zvykov, ktoré našich dedovia a pradedovia uctievali a udržiavali. Viete, čo majú spoločné mená:

- Katarína
- Ondrej
- Barbora
- Ján
- Lucia
- Tomáš?

Sú to stridžie dni. Rozprávali sa o nich čudné strašidelné historcky, počúvajte aké.

Od Lucie do Vianoc, každá noc má svoju moc!

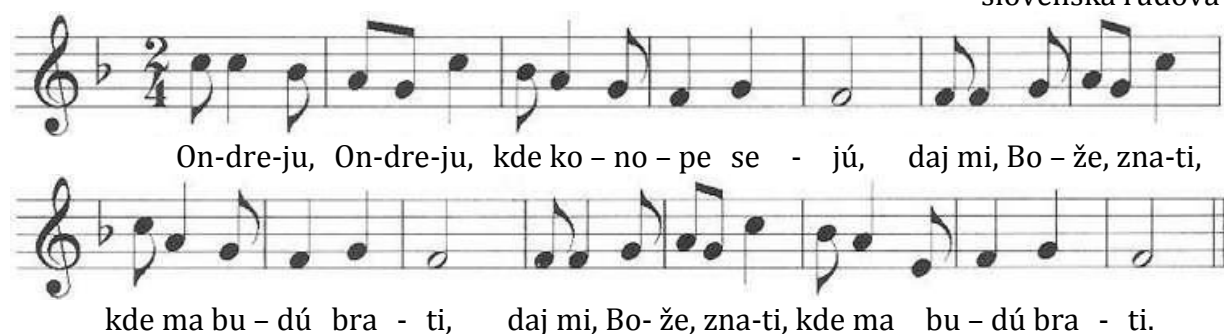
Ondreju, Ondreju,
olovo tebe lejú,
aby si mi dal znať,
koho budem muža mať.

Dievčatá do vody cez kľúč liali rozpustené olovo. Môže sa vyliat' - jama, dieťa, srdce, veniec, vojak, kôň, kolíska atď. Podľa toho, čo sa vyleje, dievča sa dozvie svoju budúcnosť.

Úloha: Zaintonujte prvých päť taktov piesne. Cvičenie je pripravené na tabuli.

Ondreju, Ondreju

slovenská ľudová

On-dre-ju, On-dre-ju, kde ko - no - pe se - jú, daj mi, Bo - že, zna-ti,
kde ma bu - dú bra - ti, daj mi, Bo- že, zna-ti, kde ma bu - dú bra - ti.

Prameň: Langsteinová E., Felix B., 2003, str. 28

Veľmi známa je Lucia. Podťte, oblečieme si Luciu do bielej plachty a do ruky jej dáme husie brko, tvár pomúčime (vyberieme dievča a oblečieme mu plachtu). Takto chodili dievčatá po dedine a vymetali kúty v dome. Odohlnali tak všetky choroby. Chyťme sa za ruky, urobíme kruh a opakujte po mne trikrát: (deti urobia kruh, chytia sa za ruky a hovoria čarovnú formulu)

Od Lucie do Vianoc, každá noc, má svoju moc !

A teraz vám poviem, čo je to Luciin stolček. Na Luciu začali robiť stolček, ktorý bol bez klinca, iba z dreva. Každý deň až do Vianoc na ňom pracovali. Potom o polnoci videl ten, kto na ňom sedel strigy okolo oltára tancovať. Musel však rýchlo utekať a za sebou mak rozsýpať, strigy ho pozbierali a pokoj mu dali.

A teraz si zaspievame taliansku pieseň. Je to pieseň o strige Lucii. Melódia je známa talianska ľudová pieseň Santa Lucia. Podkladová hudba – vlastný zdroj.

Santa Lucia

Tma, tá tak ťažko
leží na živote

Slnko tak nesvieti
Tieň noci mocnie

Cez tmavú temnotu
prichádza svetlo
Santa Lucia, Santa Lucia

K Lucii sa viazalo ešte množstvo pranostík. Za úlohu sa doma porozprávajte s rodičmi a skúste zistiť aké zvyky boli u vás na dedine.

Moja pedagogická skúsenosť: Hodina o stridžích dňoch sa nám veľmi vydarila, zahráli sme sa na Lucie, deti sa naučili zvyky a pieseň o Lucii, bola tajomná a magická. Nápev a melódia je známa a tak sme sa ju naučili veľmi rýchlo. Pri intonačnom cvičení mali deti problém zaintonovať pieseň sami, pomohla som im tak, že sme podpísali pod cvičenie solmizačné slabiky. Pomohla som aj hrou na klavíri. Potom nám to šlo lepšie.

3.16 Rozprávka – Na zámku

Ciel'ová skupina: 3. Ročník

Ciel': Zatraktívniť hodinu hudobnej výchovy, pochopiť čo je to opera, naučiť sa kánon, improvizácia, vedieť zatancovať jednoduchý tanec Pavana.

Časová dotácia: 2x 45 minút

Miesto: trieda

Pomôcky: Vopred pripravený scenár na kartičkách, kostýmy zapožičané z divadelného krúžku, podkladová hudba k piesňam (vlastný archív). Vopred pripravím kulisy- zámok.

Postup: Minule sme sa naučili spievať pieseň:

Čaro tónov

Čaro tónov k tancu vábi,
hudba, pieseň v sále znie.

Je to stará francúzska pieseň, ktorá sa spieva kánonicky. Dnes sa ju pokúsime zaspievať dvojhlasne. (Vysvetlím žiakom, čo je to kánon, ako sa spieva, obidva hlasy spievajú to isté, ale druhý hlas začína neskôr). Nácvič kánonu nebol náročný, ale 2. Hlas som spievala ja.

Na zámku

A teraz sa prenesieme do zámku. Predstavme si, že sme v krajine DO – RE – MI – FA. Je to krajina, kde sa iba spieva. Poznáte rozprávku o Šípkovej Ruženke? My si ju dnes zahráme – teda zaspievame. (Na kartičkách mám napísané postavy. Deti si žrebujú – dievčatá – ružové kartičky, chlapci – modré. Takisto si vopred pripravím jednotlivé dejstvá na samostatné kartičky).

Chlapčenské postavy: kráľ, princ, kuchár, vojaci, strážne, radcovia

Dievčenské postavy: kráľovná, Ruženka, prvá sudička, druhá sudička, tretia sudička, dvorné dámy, rozprávač. Budeme však iba spievať, rozdám vám texty, ktoré budeme na známe melódie spievať.

1. dejstvo: Úvod spievajú dvorné dámy, kuchári, vojaci, strážne, radcovia
Melódia – Bola raz malá hviezdička

text: Bolo raz malé, malé kráľovstvo,
žili v ňom kráľ aj kráľovná,
boli však smutní, neveselí,
nemali dcéry, ani syna.

2. dejstvo: Prichádzajú sudičky a spievajú.
Melódia – Bola raz malá, malá ...

text: Raz sa však kráľovnej splnil sen,
narodilo sa krásne dievčatko,
ako ružička, bolo krásne,
dostalo meno Ruženka.

Rozprávač: Vstup – recitatív na jednom tóne. (vysvetlím čo je recitatív)

text: Kráľ pozval sudičky na hostinu,
na jednu však pozabudol
a tá sa mu vypomstila ...

3. dejstvo: Sudičky
Melódia – Jedna druhej riekla

text: Prvá sudička - Milá moja Ruženka,
dávam ti do vienka,
abys bola krásna,
ako tá ružička.

Rozprávač - V tom tretia sudička, nahnevaná, že na ňu zabudli, riekla
kliatbu zlú ... (recitatív)

Tretia sudička - Pichneš sa do vretena a zaspíš naveky
a všetci v tomto zámku s tebou tiež.

Melódia – Jedna druhej riekla

Všetci - Ach!!!

Druhá sudička – Ach, sudbu zrušiť nemôžem, ale zmiernim kliatbu.
Pichneš sa do vretena, ale neumrieš,
vyslobodí ťa iba pravá láska.

Rozprávač - A tak sa stalo. Ruženka, keď mala 17 rokov, pichla sa
do prsta a zaspala. S ňou všetci na zámku. (recitatív)

4. dejstvo: Kliatba
Melódia - Pieseň Šípová Ruženka (hudobná výchova 3. Ročník str. 39)
spievame všetci a pritom tancujeme.
Prichádza princ.

Text: Princ - Ach aká je krásna, aspoň ju pobozkám (nakloní sa a pobozká Ruženku)

5. záverečné dejstvo: Všetci sa zobúdzajú a opäť spievajú Šípová Ruženka a tancujú tanec. Nasleduje nácvik pavany. Vymyslela som si jednoduchšiu úpravu, pri ktorej vytvoríme dva zástupy, držíme sa za ruky v upažení, pomaly kráčame za sebou v zástupe. Na refrén sme robili úkroky doľava, prísun, doprava, prísun.

Moja pedagogická skúsenosť: Na túto operu som použila staršie vydanie učebníc hudobnej výchovy pre 3. Ročník. Niektoré piesne z nej spievame a deťom sa veľmi páčia. (Učebnica hudobnej výchovy pre 3. Ročník E. Langsteinová, B. Felix, r. 2004). Je podľa mňa škoda, že terajšej učebnici chýbajú. Rozprávku sme nacvičovali na dvoch hodinách hudobnej výchovy. Mala som viac dievčat, ktoré spievali aj v mojom speváckom krúžku a tak som to využila. Aby predstavenie bolo realistickejšie, dobovejšie, obliekli sme si kostýmy z divadelného krúžku. Tu musím podotknúť, že dievčatá boli a dokázali spievať kánon boli muzikálne. Ak to však deti nezvládnu, môžeme spievať aj jednohlasne, kánon nie je podmienkou. Texty som pripravila vopred, boli stručné, melódie známe. Deti však aj improvizovali, sami si prispôbovali rytmus aj melódiu textu. Je potrebné deťom vysvetliť, čo je recitatív. S operou sme vystupovali v našej materskej škole. Je to pre deti niečo nové, nezvyčajné, veľmi ich bavilo spievať namiesto hovorenia textu. Texty som skrátila, aby hra nebola príliš dlhá. Spetrením bola hra na nástroje, rytmické na pieseň Šípová Ruženka. Pri tanci Pavane je nutná správna motivácia, držanie tela a to bol krásny štýlový záver. Deti si precvičili spev, kánonický dvojhlas, pohybové zručnosti a v poslednom rade sme sa veľmi dobre zabavili.

3.17 Pieseň

Cieľová skupina: 3. Ročník

Cieľ: Pochopiť čo je malá piesňová forma, vedieť správne tvoriť tón, cvičiť dychové cvičenia.

Časová dotácia: 15 minút

Miesto: trieda

Postup: Hodinu začnem dychovým cvičením a rozospievaním. Mnoho žiakov nevie správne dýchať.

Postup dychového cvičenia:

1. Správny spevácky postoj – vzpriamene, ruky vedľa tela, plecia uvoľnené.
2. Nádych nosom – akoby sme privoňali ku kvetu. Nedvíhať plecia a dýchať do brucha. Tu je vhodné, aby si deti položili zľahka ruku na brucho a videli, ako sa im brucho nadvihuje.
3. Výdych na ssss pripomína syčanie hada. Ďalej môžeme takto vyslovovať:
  - šššš – prerušovane ako vláčik
  - tk – tk – tk – tk – šepkať
  - pt – pt – pt – pt – šepkať

výborne sa tým precvičuje bránica.

Rozospievanie: Na rozospievanie som vybrala prvé tri takty melódie piesne Čierne oči. Spievali sme ju na slabiku ma – ma ...

Vzorový prednes piesne Čierne oči.

Čierne oči, chod'te spať

Slovenská ľudová

Čier - ne o - či, chod' - te spať, čier - ne o - či, chod' - te
spať,
bo mu - sí - te rá - no vstať, bo mu - sí - te rá - no vstať.

3. Ráno, ráno, ráničko,
Keď vychádza slniečko.
4. Slniečko už vychodí,
Má milá sa prebudí.

Prameň: Langsteinová E., Felix B., 2002, str. 8

Pieseň sa naučíme spievať. Keďže ide o známu pieseň, veľa detí ju pozná. Naučili sme sa ju rýchlo. Deti rozdelím do troch skupín. Každá skupina zaspieva časť piesne. Ide o piesňovú formu A - B - A, deti ju zaspievali podľa toho. (1. Skupina časť A, 2. Skupina časť B, 3. Skupina časť A) Prišli na to, že prvá a posledná časť piesne sú rovnaké. Je vhodné zaspievať pieseň a jednotlivé časti na slabiku NO. Vtedy je to ešte zreteľnejšie.

Moja pedagogická skúsenosť: Našou úlohou je naučiť deti správne dýchať a tvoriť tón. Žiaci na druhom stupni základnej školy mi vravia, že nevedia spievať. Ide o problém tvorenia tónu, precvičovania dychových cvičení na každej hodine hudobnej výchovy. Vidím rozdiel medzi deťmi, ktoré navštevujú speváckych krúžok a ostatnými. Často mám aj deti, ktoré nedokážu zaintonovať jednoduchý tónický rad. Po roku spievania v spevokole sa im vyčistil a objavil hlas. Cvičili dychové cvičenia. Príkladom toho bola moja žiačka - druháčka, ktorá veľmi chcela spievať, ale všetky piesne recitovala na jednom tóne. Ponechala som ju v zbore, iba som ju upozornila, aby spievala tichšie, že ma veľmi silný hlas. Vo štvrtom ročníku som ju vyzvala, aby zaspievala sama koledu. Zistila som, že žiačka sa tak vypracovala, že pieseň zaspievala čisto a pekne.

3.18 Dynamika, kontrast

Cieľová skupina: 3-4. Ročník

Cieľ: Pochopiť čo je dynamika. Kontrast. Precvičiť hudobné vnímanie diela, prežívanie skladby, pokúsiť sa zaznamenať zážitok.

Časová dotácia: 30 minút

Miesto: trieda

Pomôcky: Ukážky - L. Van Bethovena Symfónia č. 3, J. Haydn S úderom na tympány.

Postup: Hodinu začneme tým, že si zopakujeme dôležité pojmy dynamiky. Vypočujeme si ukážku L. Van Bethovena Symfónia č. 3. Žiakov vyzvem, aby na čistý papier skúsili zakresliť dynamiku graficky. Potom skúsime počúvať časť ukážky tak, že žiaci zdvihnú

ruky, keď si budú myslieť že hudba hrala forte. Ruky dajú dole. Keď hudba hra mezzoforte a čupnú si, keď budú počuť piano. V ďalšej časti sme skúsili dirigovať a gestom vyjadriť dynamiku.

Úloha: Pokús sa doplniť doplnovačku:

D	Y	N		M	I		A												
		M		Z	Z		F		R	T									
			P		A		O												
			F		R		E												
			D		C		E		C	E	N								
				P	I		N		S	S	I								
			C	R	E		C	E	N										
			F	O	R		I	S	S	I	M								

Prameň: vlastný návrh

Tajnička: Kontrast

Práca s dynamickým kontrastom je v hudbe veľmi dôležitá. Kontrast môže byť rytmický, dynamický, melodický. Na pochopenie dynamického kontrastu využívam skladbu J. Haydna.

Úloha: Vypočujte si symfóniu S úderom na tympány od J. Haydna. Všimnite si, aké kontrasty použil skladateľ.

Moja pedagogická skúsenosť: Žiaci veľmi správne postrehli dynamický kontrast - údery na tympány a veľmi tichej hudby. Deťom rozdam rytmické nástroje a skúsia zahrať na ne pianissimo. Potom na moje gesto začnú hrať fortissimo. Takto prakticky zahraná ukážka sa deťom veľmi páčila. Na vlastnom zážitku si skôr zapamätali dynamickú škálu.

3.19 Notový domček, hudobná torta

Ciel'ová skupina: 2-4. ročník

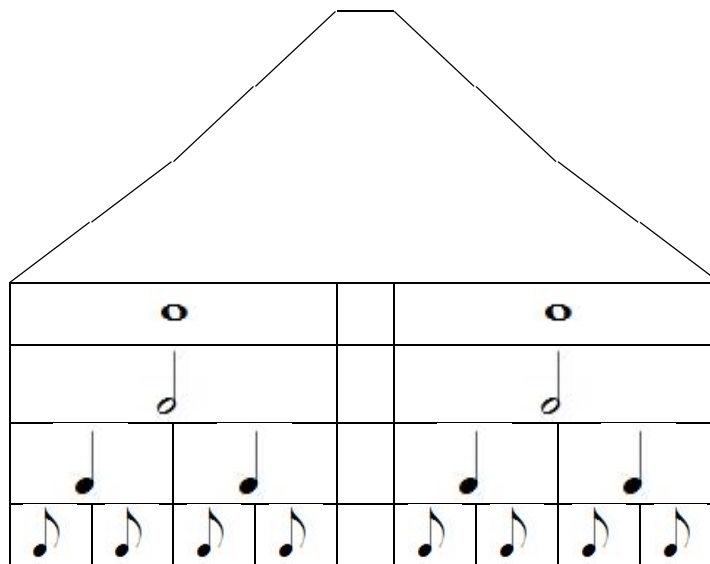
Ciel': Naučiť sa poznávať dĺžku nôt

Časová dotácia: 15 minút

Miesto: trieda

Pomôcky: tabuľa

Postup: Tak ako stavbár stavia dom, a k jeho stavbe potrebuje tehly, piesok, cement a vápno, aj my budeme stavať domček. Nebude to domček obyčajný, ale hudobný. Namiesto tehál použijeme noty.

Obrázok 11 Domček

Prameň: vlastný návrh

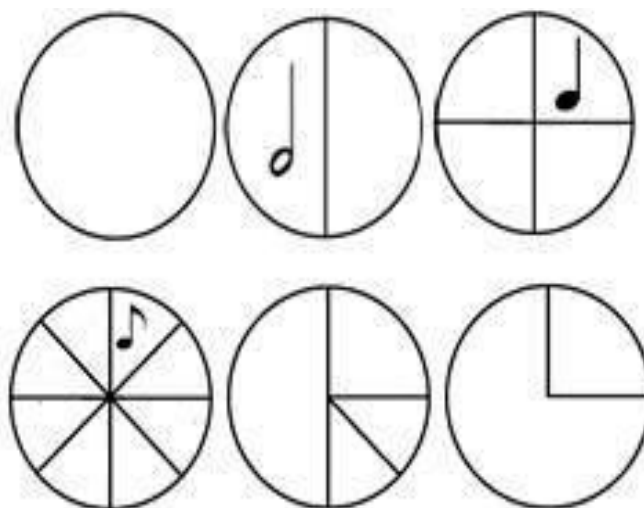
Úloha:

Do prázdnych koloniiek v strede domčeka vpíšte počet dôb: $\frac{1}{2}$, 1 2 4 ktoré priradíme k notám na poschodiach.

Úloha : Upečme si hudobné torty.

Na nácvik dĺžky nôt využívam torty, úlohou detí je doplniť do každej torty noty podľa ich dĺžky tak, aby každá torta mala 4 doby.

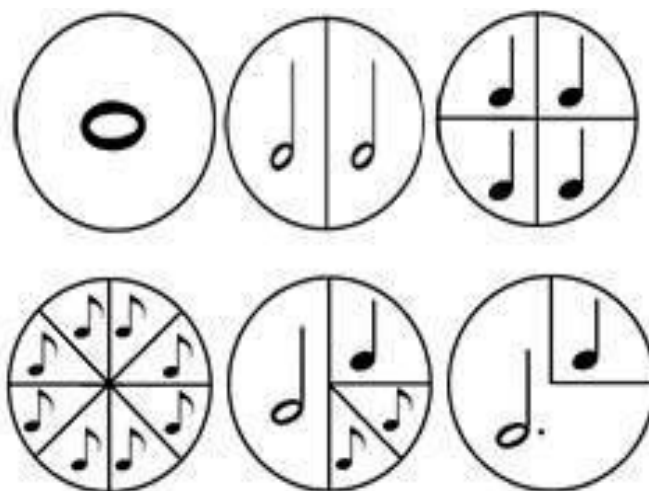
Doplň do torty noty podľa dĺžky:

Obrázok 12 Notová torta 1

Prameň: vlastný návrh

Riešenie:

Obrázok 13 Notová torta 2

Prameň: vlastný návrh

Moja pedagogická skúsenosť: Takouto zábavnou formou sa žiaci naučia dĺžku nôt a vytlieskajú jednotlivé torty. Pochopia tak lepšie vzťahy medzi dĺžkami jednotlivých nôt. Vizualne majú taktiež pomôcku na zapamätanie, je to oveľa jednoduchšie a názornejšie.

Keď som so žiakmi robila tieto cvičenia, myslela som si, že to bude pre nich náročná úloha, na moje prekvapenie to deti zvládli veľmi rýchlo a bez problémov. Naopak som ich vyzvala, aby sa pokúsili upiecť svoju tortu. Milo ma prekvapili a vymýšľali svoje tortičky a dokonca im dávali aj mená: Osmijankova torta, Notová pena, Hudobná kráľovná, Sladký rýchlik zo štvrtiek.....

ZÁVER

Hudobná výchova má byť pre žiakov zážitkom. Má im priblížiť svet hudby, ale má byť aj cestou rôznych aktivít a hier, uvoľnením, vyjadrením vlastných zážitkov, pocitov. Často sa však v práci stretávam s tým, že žiaci sa stávajú pasívnymi konzumentmi hudby, nevedia posúdiť kvalitu hudobného materiálu. Ich hudobný vkus je neusmerňovaný, preto je potrebné rozvíjať hudobné vzdelanie už na prvom stupni základnej školy prostredníctvom hudobnej činnosti ako sú spev, pohyb, hra na hudobný nástroj, dramatizácia a iné. Hudobné činnosti majú žiakom prinášať radosť, aby sa každý prejavil, aby sa zvyšovalo jeho sebavedomie a sebaúcta. Vždy dbáme na postup od hudobných zážitkov k vedomostiam a cez ne k aktívnemu vnímaniu umeleckých diel. Hudobná výchova tak rozvíja citový svet žiakov formou partnerského dialógu učiteľa a žiaka. Cieľom predmetu hudobná výchova je prostredníctvom poznania a precítenej interpretácie slovenských ľudových piesní pochopiť úlohu ľudovej piesne v živote človeka a spoločnosti. Praktická časť práce ma rovnaký cieľ. Má pomôcť si osvojiť hudobný materinský jazyk a tak prispievať rozvíjaniu kultúrnych kompetencií žiakov.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

1. KNOPOVÁ B., Činnosti hudobno pohybové v systéme hudobného vzdelávania na ZŠ a SŠ, Masarykova univerzita, Brno, 2005. ISBN: 80-210-39-116
2. KREJČOVÁ V., KARGEROVÁ J. Začít spolu. Portál, Praha, 2003. ISBN 80-7178-695-0.
3. LANGSTEINOVÁ E., FELIX B., Hudobná výchova pre 2. ročník základných škôl, MEDIA TRADE, spol. s r.o., Bratislava, 2010. ISBN: 978-80-10-01949-6
4. LANGSTEINOVÁ E., FELIX B., Hudobná výchova pre 3. ročník základných škôl, MEDIA TRADE, spol. s r.o., Bratislava, 2004. ISBN: 80-10-00588-6
5. LANGSTEINOVÁ E., FELIX B., Hudobná výchova pre 4. ročník základných škôl, MEDIA TRADE, spol. s r.o., Bratislava, 2002. ISBN: 80-08-03317-7
6. LANGSTEINOVÁ E., FELIX B., Hudobná výchova pre 5. ročník základných škôl, MEDIA TRADE, spol. s r.o., Bratislava, 2003. ISBN: 80-10-00052-3
7. TICHÁ A., Učíme deti spievať. *Hlasová výchova pomocou hier pre deti od 5 do 11 rokov*, PORTÁL, Praha, 2005. ISBN: 80-7178-916-X